प्रश्न पत्र संख्या / Que. Paper No. : IV/23-24/Sanskrit/

जांचकर्ता द्वारा भरा जाएगा / To be filled in by Evaluator

अंकों का विवरण / Details of Marks			
विषय / Subject	पूर्णांक / Max. Marks	प्राप्तांक / Marks obtained	जांचकर्ता के हस्ताक्षर Sign. of Evaluator
संस्कृत / Sanskrit	100		

खण्ड क

(अपठितावबोधनम् - 20 अङ्काः)

प्र.1. अधोलिखितम् अपठित गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत —

ग्रीष्मकालानन्तरं वर्षाकालः आगच्छति। आकाशे सूर्यमाच्छाद्य मेघाः इतस्ततः विहरन्ति । तदा कृषकाः मुदिताः भवन्ति । यदा वृष्टिः भवति तदा भगवतः आशीर्वादा इव जलबिन्दवः भुवि निपतन्ति । आकाशे मेघाः नितरां गर्जन्ति । सर्वत्र उत्पन्नप्रकम्पनं भयङ्करं भवति । तदा मयूराः केकारवं कुर्वन्तः मुदिताः भूत्वा नृत्यन्ति । नद्यः तडागाः च जलपूर्णाः भवन्ति । कृषकाः क्षेत्राणि कृष्ट्वा बीजानि वपन्ति । क्रमेण सस्यसम्पद् वर्धते । परं यदा अतिवृष्टिः भवति तदा महती विपद् सञ्जायते । नदीनां तीरेषु विद्यमानानि लघूनि गृहाणि जले निमज्जितानि भवन्ति । पशुपक्षिणः, लघवः प्राणिनः च म्रियन्ते । एवमेव अनावृष्ट्या अपि आपदः सम्भवन्ति । तदा जलस्य अभावेन जनाः क्लेशम् अनुभवन्ति । क्रमशः जीवनम् एव दुर्वहं भवति । अतिवृष्टेरनावृष्टेः च मूलं मानवः एव। सघनविपिनानाम् अनियन्त्रितनाशनेन पर्यावरणम् असन्तुलितं भवति । पर्यावरणप्रदूषणेन ऋतूनां गतयः परिवर्तिताः भवन्ति । अतः पर्यावरणस्य संरक्षणाय वयं जागरूकाः भवेम ।

1. **एकपदेन उत्तरत -** $1 \times 5 = 5$

अ. वर्षाकालः कदा आगच्छति ?

आ. आकाशे मेघाः कथं गर्जन्ति ?

इ. के जलपूर्णाः भवन्ति ?

Question_Paper_23-24

ई. क्रमशः जीवनं कथं भवति ?

ऋ. ऋतूनां गतयः केन परिवर्तिताः भवन्ति ?

---

2. पूर्णवाक्येन उत्तरत - $2 \times 5 = 10$

क. कृषकाः कदा मुदिताः भवन्ति ?

ख. पर्यावरणम् असन्तुलितं कथं भवति ?

ग. मयूराः कथं नृत्यन्ति ?

घ. वयं कथं जागरूकाः भवेम ?

ङ. गद्यांशस्य उचितं शीर्षकं लिखत ।

Question_Paper_23-24

3. व्याकरणाश्रितप्रश्नाः - $1 \times 5 = 5$

क. 'नद्यः' इति शब्दे किं वचनम् ?

ख. 'अनावृष्टिः' इति पदस्य विलोमपदं किम् ?

ग. वन-कानन-शब्दयोः पर्यायपदं गद्यांशे किं प्रयुक्तम् ?

घ. कृषकाः क्षेत्राणि कृष्ट्वा बीजानि वपन्ति ? अत्र किं क्रियापदम् ?

ङ. 'दुःखिताः' इति पदस्य विपर्ययपदं किं प्रयुक्तम् ?

Question_Paper_23-24

खण्ड ख

(रचनात्मककार्यम् - 15 अङ्काः)

प्र.2. "महर्षि सान्दीपनि राष्ट्रीय वेदविद्या प्रतिष्ठानम्" इति विषयमवलम्ब्य दशवाक्यपरिमितं निबन्धं लिखत।

$1 \times 5 = 5$

प्र.3. स्वविद्यालयस्य प्रधानाचार्याय अध्ययनशुल्कक्षमायै प्रार्थनापत्रं लिखत । $1 \times 5 = 5$

Question_Paper_23-24

प्र.4. अधोलिखितानि वाक्यानि संस्कृतभाषया अनुद्य लिखत $1 \times 5 = 5$

क. राम और रमेश खेल रहे हैं । / Rama and Ramesh are playing

ख. दिनेश कल बाजार गया था । / Yesterday Mahesh want to market.

ग. छात्र घर जा रहा है । / Student is going home.

घ. मेरे घर के पास विद्यालय है । / The school is near my house.

ङ. भारतीय संस्कृति विश्व में प्रसिद्ध है । / Indian cultures famous in the world.

Question_Paper_23-24

खण्ड - ग

(अनुप्रयुक्त व्याकरणम् - 25 अङ्काः)

प्र.5. अधोलिखित पदानां विग्रहवाक्यपूर्वकं समासं निर्दिशत — 1 × 5 = 5

		विग्रहः	समासनाम
क.	निर्वनम्	....	....
ख.	उपवनम्	....	....
ग.	अधिहरि	....	....
घ.	वानर मकरौ	....	....
ङ.	दिवसेश्वरः	....	....

प्र.6. अधोलिखितानां वाक्यानां प्रयोग परिवर्तनं कुरुत — 1 × 5 = 5

अ. छात्रः विद्यालयं गच्छति ।

आ. वृक्षाः फलानि ददति ।

इ. अहं श्लोकान् पठामि ।

ई. गायकः गीतं गायति ।

ऋ. मया फलानि खाद्यन्ते ।

Question_Paper_23-24

प्र.7. **अधोलिखितपदानां प्रकृतिप्रत्ययौ विभजत —** $1 \times 5 = 5$

		प्रकृतिः	प्रत्ययः
क.	पठितवान्	....	....
ख.	दातुम्	....	....
ग.	पठित्वा	....	....
घ.	दार्शनिकः	....	....
ङ.	पठनीयः	....	....

प्र.8. अधोलिखितानां शब्दानां सन्धिविच्छेदं कुरुत — $1 \times 5 = 5$

सन्धिविच्छेदः

क. चैव ....

ख. देवेन्द्र ....

ग. जलान्ते ....

घ. सूर्योदयः ....

ङ. कोऽयं ....

प्र.9. अधोलिखितेषु रेखाङ्कितपदेषु विभक्तिं तत्कारणं च लिखत — $1 \times 5 = 5$

क. <u>बालकाय</u> मोदकं रोचते ।

ख. <u>हरये</u> नमः ।

ग. <u>जलं</u> विना जीवनं नास्ति ।

घ. सः <u>जटाभिः</u> साधुः दृश्यते ।

Question_Paper_23-24

ङ. <u>विद्यालयं</u> परितः वृक्षाः सन्ति ।

खण्डः - घ

(पठितावबोधनम् - 40 अङ्काः)

प्र.10. अतिलघूत्तरीयाः प्रश्नाः — $2 \times 10 = 20$

1. गद्यपद्यमयं काव्यं किम् ?

----

2. कर्मणिप्रयोगे कर्ता कस्यां विभक्तौ भवति ?

----

3. वानरः कस्मै जम्बूफलानि अददात् ?

----

4. प्रयोगाः कतिविधाः ?

----

5. शार्ङ्गरवी अत्र ङीन् केन सूत्रेण भवति ?

Question_Paper_23-24

6. भाखेः महाकाव्यस्य नाम किम् ?

---

7. विद्या किं ददाति ?

---

8. तरवः कदा नम्राः भवन्ति ?

---

9. काव्यं कतिविद्यम् ?

---

10. कति गणाः भवन्ति ?

Question_Paper_23-24

प्र.11. लघूत्तरीयाः प्रश्नाः — $3 \times 5 = 15$

1. अष्टौ स्त्रीप्रत्ययाः के ?

---

2. शार्दूलविक्रीडितच्छन्दसः लक्षणं सोदाहरणं लिख्यताम् ।

3. अथर्ववेदस्य कस्मिन् सूक्ते पर्यावरणविषयो वर्णितः ?

4. केसूराणि न .... भूषणं भूषणम् । श्लोकं प्रपुर्यताम् ।

5. भुजङ्गप्रयातच्छन्दसि के गणाः भवन्ति ? लक्षणं विवेचयत ।

Question_Paper_23-24

प्र.12. दीर्घोत्तरीयाः प्रश्नाः — $1 \times 5 = 5$

किरातार्जुनीयमहाकाव्यस्य कवेरच परिचयं संस्कृतगिरां लिखत ।

अथवा

संस्कृते वाक्य प्रयोगाः कतिविधाः ? सोदाहरणं विवर्णयत ।

Question_Paper_23-24